

Lectures: L'enfocament neo-positivista: la geografia teòrica i quantitativa

La revolución cuantitativa y la geografía teórica

La revolució quantitativa en geografia va començar a finals dels anys quaranta i va concentrar la seva major incidència a finals dels 50's.

La influència de les tècniques aportades per aquesta revolució són avui en dia usades àmpliament per la geografia, ja que, des d'un inici els geògrafs van buscar en les tècniques quantitatives la solució a alguns dels seus problemes.

L'ús d'aquestes tècniques ha tingut des del principi tant detractors com avaladors. Així entre els seus defensors hi ha Johan Ken Rose o Strahler que va defensar-ne l'ús sobretot per la seva utilitat en la geomorfologia.

També, se n'ha defensat l'ús en el camp de la climatologia.

Més difícil ha estat la introducció d'aquestes novetats en la geografia humana i la geografia econòmica, ja que aquestes s'havien basat més en el possibilisme. L'oposició a les noves tècniques es va des de diferents punts de vista, on els principals van ser i són: que simplement la quantificació no era bona per la geografia; que els geògrafs han de prendre contacte amb la realitat i abandonar momentàniament les seves eines de representació (mapes, diagrames, cartogrames); alguns han argumentat que les tècniques estadístiques són adients però només per algunes variables; que l'aplicació d'aquestes tècniques és adequada, però els geògrafs les usen incorrectament, i per últim, n'hi ha que esgrimeixen que les tècniques però els que l'apliquen ho fan massa entusiasme. És clar, que per tots aquests punts existeixen contrarguments. I, finalment, la revolució quantitativa s'ha imposat, ja que, les seves tècniques són ara considerades convencionals.

Malgrat que les tècniques quantitatives s'han imposat no era aquest l'objectiu final dels quantitativs, sinó, que volien desenvolupar un cos teòric per a la nostra ciència.

Des d'aquesta finalitat cal assenyalar la teoria dels llocs centrals, dins el camp de la geografia econòmica, també, la teoria de grafos, utilitzada per l'anàlisi de xarxes i fluxos.

Valoració:

En la meua opinió, és clar que la geografia quantitativa ha acabat imposant les seves tècniques, no només, en el món de la geografia, sinó en totes les ciències en general.

Aquestes tècniques són utilitzades pels geògrafs com una eina de suport per als seus estudis, i han permès en molts casos, l'anàlisi quantitatiu de variables qualitatives, dins un procés, que en la meua opinió ha aportat també nous punts de vista i noves visions sobre els temes.

També, no és menys cert que el mapa, tant utilitzat per aquesta ciència, és moltes ocasions tant sols una representació visual d'algunes variables quantitatives, i per tant, no s'allunya de les noves tècniques aportades per la geografia teòrica-quantitativa.

Pregunta:

És fiable l'estudi de variables qualitatives amb aquestes tècniques? Per exemple, l'ús d'escalas de valors o agregacions.

Sistemes d'Informació Geogràfica: cap a una nova revolució per la geografia?

A la dècada dels 50 es va iniciar la revolució quantitativa–teorètica als EEUU.

Les noves idees aportades per aquests corrents canviaren la preocupació per la descripció de les regions per la preocupació per la construcció de teories locacionals, la distinció de formes geomètriques i les propietats matemàtiques amb l'objectiu final d'eleva la geografia a una ciència important.

Aquestes noves tècniques i teories van tenir èxit, segons P. Taylor perquè van atacar la vella ortodòxia de la geografia, van canviar tècniques i teories però van mantenir-ne moltes però canviant-ne el nom, es va incloure un grau de dificultat en les tècniques usades per apartar la vella guàrdia reticent a les innovacions i finalment va incorporar una metodologia atractiva.

Aquest canvi que es va produir va estar des d'un principi criticat, sobretot, perquè la reorientació quantitativa va estar mancada de la teoria i, tampoc va rebatre les anomalies del vell paradigma.

Malgrat les crítiques, aquestes no van afectar el gran volum de treballs realitzats, així com el desenvolupament i adaptació de models i tècniques analítiques.

En l'actualitat, conviuen dos enfocaments teorètic–quantitatius: un de deductiu–modelitzador que té un impacte limitat i que té la creació de procediments sofisticats, i un altre d'inductiu aplicador molt més dinàmic i que pren models més acceptats i els aplica a partir de bases de dades existents.

És el segon enfocament on molts autors plantegen canvis i on els SIG adquireixen la seva essència.

L'Ús d'aquests sistemes s'ha generalitzat en els darrers anys dins la nostra disciplina.

Exemples com la revista GIS World reflexen el creixement i la preocupació sobre el tema.

Aquest boom dels Sistemes d'Informació Geogràfica s'ha produït a partir de la segona meitat dels anys vuitanta, i ha afectat, tant al sector comercial com a l'acadèmic.

Dins les variables que han atret la disciplina cap a aquestes noves eines n'hi ha que van ser les mateixes que va utilitzar la revolució teorètic–quantitativa, com la intensitat de difusió, el mateix objectiu final d'augmentar el pes de la geografia dins la societat, la dependència d'una metodologia complexa, la fascinació pel tractament digital i un alt grau de penetració en les publicacions.

Malgrat les semblances hi ha molts punts de diferenciació entre aquests dos corrents com: que el quantitativisme aspirava a ser una filosofia alternativa per si mateixa, però el segon és només una eina; també mentre que els SIG evolucionen sobretot gràcies a l'activitat comercial el quantitativisme ho va fer acadèmicament; la utilitat dels SIG és immediata, però per això també necessita grans inversions en infraestructures (maquinari i programari), que a més, canvien a un ritme molt important.

Finalment, per l'autor, la pregunta: representen els SIG una innovació o una revolució per la geografia?, proposada en aquest treball és més una innovació ja que presenta un conjunt d'eines, de mitjans per aconseguir un fi, i no el mateix fi.

El que també posa de manifest l'autor és la importància creixent que tindran els SIG en els propers anys (els actuals), que poden provocar molt moviment dins la disciplina.

Valoració:

Penso que els SIG's des de que en David Comas va escriure aquests estudi han evolucionat molt, gràcies sobretot al ràpid desenvolupament de la informàtica. Si l'any 1991 només es podien trobar, parlant de programari, SIG per a grans estacions de treball tipus UNIX, i de difícil utilització, actualment en qualsevol ordinador poden funcionar, cosa que ha permès una ràpida extensió en el seu ús. És clar, com apunta l'autor, que això afectarà i afecta la disciplina, de fet, això ja s'està veient a les universitats amb la incorporació d'assignatures específiques del tema.

En la meua opinió malgrat els SIG representen l'eina de treball, comportaran un canvi de metodologia, a causa de que per al seu ús les dades i els conceptes s'han de tractar, moltes vegades, de diferent manera.

També, penso, que els SIG trauran al geògraf una gran part de preocupació, sobretot pel que fa a la generació de cartografia pròpia, ja que les màquines i la informació digital li facilitaran aquesta tasca, així mateix es podran dedicar a altres aspectes de la disciplina.

Pregunta:

canviaran els SIG's la metodologia de treball dels geògrafs, i de quina forma?.

Són els SIG l'eina que li feia falta a la revolució teòrico-quantitativa?.

Excepcionalismo en geografía

Schaefer intenta en aquest treball demostrar que la geografia és una ciència com les altres, i que és necessari que aquesta adopti mètodes científics.

Ataca sobretot la idea que la geografia sigui una ciència que ha d'explicar allò únic i que no pot buscar lleis, per a Schaefer això és el que dona a la geografia el seu caràcter no científic, pensa que la geografia ha de ser concebuda com a ciència que es refereix a la formulació de lleis que regeixen la distribució espacial de certes característiques en la superfície de la Terra, ha de prendre atenció a la disposició espacial dels fenòmens en una àrea i no als fenòmens en si.

De les idees de Schaefer se n'ha aprofitat la nova geografia que a més, pretén, que abans de realitzar la descripció, s'han de conèixer i haver formulat les lleis. Aquesta novetat també era vàlida per als estudis regionals, els quals, fins al moment només s'havien basat en la descripció.

A més d'aquest coneixement previ de les lleis, aquestes han de permetre realitzar previsions. Dins d'aquesta possibilitat de previsió, la nova geografia ha introduït el fet aleatori. També opinen que l'exigència pel nivell científic augmentarà la quantificació i es produirà una matematització de la geografia.

Per a Schaefer l'excepcionalisme és el fet de que la geografia és diferent a les altres ciències, i concretament a les socials.

Kant va ser el primer que va posar a la geografia i la història en una posició excepcional davant la resta de disciplines.

Un altre autor que va lligar la geografia amb la història va ser Hettner, que va ser el causant de la introducció d'idees acientífiques a la geografia com la singularitat, la intuïció i l'esperit artístic, deixant de banda l'objectivitat.

Per a Hartshorne, la geografia, és una ingènua ciència o una ingènua descripció, que té en els estudis regionals el seu principal camp.

Segons Schaefer els arguments esgrimits per tots aquests geògrafs i l'impacte de l'excepcionalisme dins la disciplina fan necessària la seva refutació.

Per a Schaefer és veritat que el cor de la geografia, com diu Hartshorne, és la geografia regional, simplement perquè és una ciència aplicada i les ciències aplicades són el cor de les ciències, com succeeix amb d'altres amb la que la geografia manté similituds metodològiques.

Segons l'autor la geografia es diferencia d'aquestes altres ciències perquè les seves lleis no contenen referències al temps i al canvi, al contrari de la resta que permeten doncs la predicció.

Dins el paper de la geografia a la recerca de lleis, Schaefer creu que aquestes són de tres tipus: les primeres són lleis de la geografia física, que no són pròpiament geogràfiques, sinó que provenen d'altres ciències; les lleis de la geografia econòmica com la teoria de la localització i aspectes morfològics; i finalment, les lleis de processos que són de tot el camp de les ciències socials i no són morfològiques.

Valoració:

Crec que la influència de l'excepcionalisme que Schaefer intenta invalidar encara és present als nostres dies i amb una gran influència.

La geografia actualment, en l'estudi de la regió o en altres, utilitza moltes lleis que han estat introduïdes sobretot a la geografia física, però també a la humana, aquestes darreres més de caire econòmic.

Pregunta:

Creieu que l'excepcionalisme ha desaparegut de les nostres idees?